SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND

Eduskunnan lakivaliokunta

Dnro K2023-16

8.5.2023

Lausuntopyyntönne: U 55/2022 vp - UJ 4/2023 vp

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ EDUSKUNNALLE EHDOTUKSESTA EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVIKSI JULKISTA OSALLISTUMISTA HARJOITTAVIEN HENKILÖIDEN SUOJELEMISESTA ILMEISEN PERUSTEETTOMILTA TAI AIHEETTOMILTA KANTEILTA

Suomen Asianajajaliitto (jäljempänä ”Asianajajaliitto”) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston jatkokirjelmästä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi julkista osallistumista harjoittavien henkilöiden suojelemisesta ilmeisen perusteettomilta tai aiheettomilta kanteilta (nk. *SLAPP*).

Asianajajaliitto pitää hyvin tärkeinä direktiiviehdotuksen tavoitteita taata toimittajille ja ihmisoikeuspuolustajille heille kuuluva sananvapaus ehkäisemällä SLAPP-ilmiön laajenemista. Samalla olisi kuitenkin edelleen turvattava kaikkien oikeus saattaa asiansa riippumattoman tuomioistuimen käsiteltäväksi (*access to justice*).

Asianajajaliitto yhtyy valtioneuvoston kantaan siitä, että direktiiviehdotusta tulisi edistää.

Asianajajaliitto on aikaisemmassa lausunnossaan 7.9.2022 tuonut esille huolensa liittyen direktiiviehdotuksen mukaisten vakuutuksen ja sanktiomuotoisten seuraamusten sisällyttämisestä voimassa olevaan oikeudenkäymiskaareen. Asianajajaliitto on myös tuonut esille huolensa liittyen direktiiviehdotuksen hyvin yleisiin ja laajoihin määritelmiin. Uudessa muokatussa ehdotuksessa määritelmiä on pääosin täsmennetty, säännösehdotuksia on tehty joustavammiksi ja jäsenvaltioille on annettu enemmän harkintavaltaa. Asianajajaliitto katsoo, että muokattua direktiiviehdotusta on helpompi integroida Suomen oikeusjärjestelmään.

Valtioneuvosto on jatkokirjelmässään tuonut esille olevan mahdollista säätää uusi prosessilaki, jota sovellettaisiin ainoastaan direktiivissä tarkoitettuihin SLAPP-kanteisiin. Asianajajaliitto on lausumassaan 7.9.2022 katsonut olevan perusteltua säätää erillinen SLAPP-kanteita koskeva laki. Erillisellä SLAPP-kanteita koskevalla prosessilailla olisi mahdollista yhdenmukaistaa prosessi SLAPP-asioissa direktiivin kanssa ilman, että Suomen voimassa olevaa prosessilainsäädäntöä olisi tarve enemmälti muuttaa tai harmonisoida muiden jäsenvaltioiden prosessilainsäädäntöjen kanssa ja samalla olisi mahdollista sisällyttää lakiin säännöksiä vakuuksista ja siviilisanktioista. Erillinen prosessilaki vähentäisi myös oikeuden väärinkäyttöriskiä, kun uusiin menettelysäännöksiin olisi vaikeampaa vedota muun tyyppisissä riidoissa, joihin sovelletaan voimassa olevaa oikeudenkäymiskaarta.

PL 194, FI-00101 Helsinki
PB 194, FI-00101 Helsingfors
Mikonkatu 25, FI-00100 Helsinki
Mikaelsgatan 25, FI-00100 Helsingfors
puh. +358 (0)9 6866 120
info@asianajajaliitto.fi
info@advokatforbundet.fi
asianajajaliitto.fi
advokatforbundet.fi

Direktiiviehdotuksen menettelysäännökset kanteen hylkäämisen menettelystä ja perusteista eivät kaikilta osin vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä. Erillisellä prosessilailla olisi mahdollista luoda uudet säännökset, jotka toisivat tuomioistuimille joustavammat mahdollisuudet hylkäämiseen, myös uudenlaista menettelyä hyödyntäen. Direktiiviehdotuksen menettelysäännökset saattavat johtaa siihen, että vastaajalle syntyy jopa merkittäviä oikeudenkäyntikuluja kanteen hylkäämisprosessista. Tämä omalta osaltaan puoltaa ehdotusta vakuuden asettamiseksi vastaajan oikeudenkäyntikulujen turvaamiseksi. Jos Suomessa olisi tarve säätää direktiivinmukaista säännöstä vakuudesta, olisi tarkoin pohdittava missä vaiheessa prosessia sellainen voidaan kantajalle asettaa ja tuleeko tällaisiin vakuuksiin sovellettavaksi samanlaiset ulosotolle maksettavat vakuudet kuin nykylainsäädäntö edellyttää.

Erillislakiin olisi mahdollista sisällyttää myös uudet edellytykset aineettoman vahingon korvaamiseksi verrattuna voimassa olevaan vahingonkorvauslakiin.

Erillislaki ei Asianajajaliiton näkemyksen mukaan heikentäisi direktiivin taustalla olevia menettelytakeita.

Uudesta direktiiviehdotuksesta on poistettu rajat ylittäviä vaikutuksia koskeva määritelmä. Asianajajaliitto katsoo valtioneuvoston tavoin, että liian avoin määritelmä saattaa johtaa tilanteisiin, joissa osapuolet riitelevät useassa oikeusasteessa pelkästään tästä prosessuaalisesta kysymyksestä, eli siitä, voidaanko riitaan ylipäänsä soveltaa SLAPP-kanteita varten säädettyä menettelyä ja säännöksiä. Tällainen prosessiedellytysriitely voidaan katsoa olevan osa SLAPP-ilmiötä. Erillislaki ei valitettavasti tätä ongelmaa poista, jolloin direktiiviehdotukseen olisi saatava joko asiaa koskeva määritelmä tai riittävän yksityiskohtaiset taustaperustelut.

Asianajajaliitto on edelleen valmis ottamaan osaltaan vastuuta siitä, että kansalliset asianajajat koulutetaan SLAPP-ilmiöstä ja siihen liittyvistä mahdollisista erityissäännöksistä.

Helsingissä 8. päivänä toukokuuta 2023

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Niko Jakobsson
Suomen Asianajajaliiton pääsihteeri

LAATI Asianajaja Martina Kronström, Properta Asianajotoimisto Oy, Helsinki

Suomen Asianajajaliiton lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 120 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu rikosoikeuden asiantuntijaryhmässä.